Szász Péter

HABEMUS PAPAM?

„…non prævalebunt"
Evangelium secundum Matthæum 16,18.

„Pápa-e, vagy sem?" – hangzik egyre gyakrabban a kérdés felém, ha baráti beszélgetések során szóba kerül a jelenlegi Pontifex Romanus kormányzási stílusa, egy-egy hírértéknek tekintett cselekedete. A bulváron túlmutatóvá teszi ezt az is, hogy olyan emberek, akik vallási kérdésekben általában, vagy sajátosan a római katolicizmus tekintetében rendesen közömbösek, komoly érdeklődéssel szegezik nekem a kérdést, ha kiderül, gyakorló pápista[1] vagyok. Mindez azt is világossá teszi, hogy a köznapi tudat szintjén belátható egyre intenzívebb törésnek és az ebből fakadó válságnak vagyunk tanúi a katolicizmuson belül. Lassan átveszi a „Krisztus előtt/Krisztus után" kronológiai tengely és döféspont helyét a „zsinat előtti/zsinat utáni" határozó. Ezzel bennfoglaltan elismerik használói – bármilyen szándékkal is teszik –, hogy valami mintha ellentmondásosan, lényegileg megváltozott volna a tanításban, a kormányzásban és szertartásban. Példa nélküli, hogy egy egyetemes zsinat után ilyen mértékben viszonyítási ponttá lett volna egy adott zsinat és annak előterjesztései, ráadásul szemben az Anyaszentegyház köztudatával és hagyományaival. Munkahipotézis jelleggel ezért bevezetem a „zsinatizmus" kifejezést, mint sajátos katolikus vallásszociológiai jelenséget.

A katolikusok közötti legnagyobb belső megosztottság vallásszociológiailag is értelmezhető módon a II. vatikáni zsinathoz, az azután bevezetett reformokhoz és az azóta regnáló pápákhoz való viszony kérdésében van. Ez a törés olyan éles, hogy az egyes irányzatok mértékadó gondolkodói egyik-másik vagy akár mindegyik tőlük különböző irányzat „katolikus" mivoltát megkérdőjelezik. Ezt pedig – ha kapcsolódik is hozzá – nem valami érzelmi jellegű szenvedélyesség, vakbuzgó elfogultság okozza. Fontos, hogy világosan lássuk ezeket az álláspontokat és megokolásukat. Mindegyik irányzat számára alapvető kérdés, hogy *in concreto* a pápai szék betöltött-e, s ha igen, ki tölti be. Továbbá *in abstracto* az is, hogy egy eretnek megválasztható-e pápának, egy pápa eretnekségbe eshet-e, ha igen, akkor a hivatalát elveszíti-e, ha elveszíti, hogyan veszíti el, s ha elvesztette, hogyan tölthető be.

[1] A kifejezés, bár dehonesztáló éllel alkalmaztatik a legtöbbször, Pázmány Péterrel egyetértésben végtére is bátran használható, hisz tulajdonképpen a római katolicizmusnak a kereszténység többi irányzatától és értelmezésétől *lényegileg* megkülönböztető jegyét emeli ki.

I.
KORUNK FŐBB KATOLIKUS IRÁNYZATAI A „ZSINATIZMUSHOZ" VALÓ VISZONY TEKINTETÉBEN

Ha a pápához és az elmúlt közel hatvan év gyökeres változásaihoz való viszony alapján vizsgáljuk, a következő álláspontok körvonalazódnak a magukat római katolikus kereszténynéként meghatározó csoportokban.

1. Szedeplenisták

A *szedeplenistának* tekinthető csoportok egyetértenek abban, hogy a pápai trón XII. Pius halála (1958) után is folyamatosan betöltött, vagyis törvényesen megválasztott pápa volt XXIII. János, VI. Pál, I. János Pál, II. János Pál, XVI. Benedek, és törvényesen megválasztott Ferenc is. A felsoroltak időszakára általánosan jellemző „zsinatista" irányvonal tekintetében a következő alcsoportokat különböztethetjük meg.

„A katolikusok közötti legnagyobb belső megosztottság vallásszociológiailag is értelmezhető módon a II. vatikáni zsinathoz, az azután bevezetett reformokhoz és az azóta regnáló pápákhoz való viszony kérdésében van."

1.1. A „zsinatizmust" elfogadók

1.1.1. A *progresszisták* álláspontja az, hogy az egyházszervezet – mivel láthatóan folyamatos – keretében – vérmérsékletüktől függően különböző mértékben – bármiféle változtatás elképzelhető, vagyis őket nem zavarja a „törés olvasata" *(hermeneutica discontinua)*: a „zsinat előtt" ezt hittük, a „zsinat után" ennek ellentétét hisszük, és a „zsinat szelleme" mindent felülírhat. A *Humani generis* kezdetű enciklikában elítélt, a neoskolasztikával szakító úgynevezett *nouvelle théologie* irányzat[2] „balszárnya" a zsinat utáni időszakban a *Concilium* folyóirat köré tömörülő teológusokhoz (Karl Rahner, Yves Congar, Edward Schillebeeckx, Marie-Dominique Chenu, Hans Küng) kötődik.

1.1.2. A *konzervatívok* álláspontja az, hogy az egyházszervezet – mivel láthatóan folyamatos – keretében a zsinati dokumentumok és az azt követő egyházi megnyilatkozások olvasási szabálya is a „folyamatosság olvasata" *(hermeneutica continua)*: a „zsinat előtt" ezt hittük, a „zsinat után" ennek ellentétét hisszük gondolkodás hamis dilemma. A *Humani generis* kezdetű enciklikában elítélt, a neoskolasztikával szakító úgynevezett *nouvelle théologie* irányzat „jobbszárnya" a zsinat utáni időszakban a *Communio* folyóirat köré tömörülő teológusokhoz (Henri de Lubac, Hans Urs von Balthasar, Jean Daniélou, Joseph Ratzinger, Gerhard Müller) kötődik.

1.1.3. Az *indultumisták* a szertartási változtatások kapcsán a gyakorlatban erősen kritikusok,

[2] A *nouvelle théologie* (új teológia) jelzős szerkezettel illetett, a huszadik század derekán megjelent hittudományi módszertani irányzatok és szemléletek széles körét lehetetlen egy cikk, nemhogy egy lábjegyzet terjedelmében átfogóan és bevezető jelleggel ismertetni. Itt a Henri de Lubac SJ által 1946-ban kiadott, *Surnaturel* című műve nyomán kialakult ontológiai és kegyelemtani iskolára használom szűkebb értelemben. Ez az a sarokvas, aminek szemléletén gyakorlatilag áll és fordul mindaz a doktrinális, diszciplináris és liturgikus reform, ami a II. vatikáni zsinat nyomán kibontakozott, s amiben lényegi egyetértés van Ferenc pápa és a legkonzervatívabb „zsinatos" kritikusa között. A kérdéskör megértése komoly értelmi elmélyedést, ráhangolódást igényel, és ezen szemléletbeli különbség ismerete nélkül nem érthetők az ökumenizmus, a vallásközi párbeszéd, a missziós munka vagy a szentségtan oldalán végbement változások. Terjedelmi okokból itt mégsem vállalkozhatok a probléma ismertetésére.

amennyiben a korábbi formákhoz ragaszkodnak, de önmagában a „zsinatizmus" doktrinális, diszciplináris és liturgikus változásait nem szükségszerűen és általában nem egészében vetik el, ha erős kritikával illetik is azokat. Nevüket a hagyományos római rítushoz kapcsolódó engedélyekről *(indultum)* kapták (*Quattuor abhinc annos* [1984], *Ecclesia Dei adflicta* [1988], *Summorum pontificum* [2007]), mivel ezeket tekintik a zsinat előtti liturgikus formák végzési jogalapjának. Tulajdonképpen a *konzervatívok* alcsoportjának is tekinthetők. Ide sorolható számos egyéni egyházmegyés és szerzetesközösséghez tartozó papon kívül általában a Szent Péter Papi Testvérület (FSSP) és más csoportok hivatalos álláspontja.

1.2. A „zsinatizmust" elutasítók

1.2.1. Az apostoli Szentszékkel *rendezett kánoni viszonyban álló a „zsinatizmust" elutasítók* tulajdonképpen azon „jobbszárnyas" *indultumisták,* akik akár deklarált teológiai magánvéleményükben a zsinatizmus doktrinális és diszciplináris változtatásait egészükben elvetik.

1.2.2. Az apostoli Szentszékkel *rendezetlen kánoni viszonyban álló a „zsinatizmust" elutasítók* azok, akik deklarált teológiai véleményükben a „zsinatizmus" doktrinális és diszciplináris változtatásait egészében elvetik, azokkal szemben ellenállást tanúsítanak, akár egészen radikális, a szükséghelyzetre hivatkozva megindokolt egyházfegyelmi kihágásokig elmenően. (Például az 1983-as kánonjogi kódex szerint önmagától beálló kiközösítéssel járó, szakadár cselekménynek minősülő, pápai engedély nélküli püspökszentelések végzésével.) Ide sorolható a Szent X. Pius Papi Testvérület (FSSPX) és a belőle kiszakadt, Richard Williamson-féle FSSPX-„ellenállás" ernyőfogalom alá tartozók. Álláspontjukat szokás *„rock and roll"* katolicizmusnak is nevezni, tekintettel arra, hogy a pápákat elfogadják, de általuk legitimnek tekintett ellenállást tanúsítanak *(R&R – recognitio et resistentia).*

2. Opinionisták

Az *opinionisták* a progresszisták kivételével mindegyik csoportban feltalálható egyének, akik kimondva vagy kimondatlanul azt állítják, hogy egyik vagy másik, vagy akár az összes „zsinatos" pápáról sem tudhatjuk jelenleg, hogy pápa volt-e vagy pápa-e, illetőleg ha vallják is, fenntartják, hogy erről bárki szabadon kialakíthat teológiai álláspontot. Vagyis vagy agnosztikusak a pápai trón betöltöttségével kapcsolatban, vagy azt mondják, hogy ugyan betöltött, de ebben súlyos probléma nélkül bárki szabadon kételkedhet.

3. Usurpatoristák

3.1. A *sirivakantizmus* 1986-tól datálható álláspont, miszerint XXIII. János pápa előtt érvényesen megválasztották Giuseppe Siri bíborost, ám a szovjetek és/vagy valamely szabadkőműves háttérszervezet nyomására még a konklávé alatt lemondatták. Bizonyítékként hozzák fel, hogy az 1958-as konklávé második napján, október 26-án kétszer is fehér füst szállott fel, mely csak percekkel később lett fekete, minek okán több sajtótermék beszámolt arról, hogy a pápát megválasztották. Végül csak október 28-án lépett ki Szent Péter erkélyére XXIII. János pápa. A tézis szerint, amennyiben Siri bíboros volt a törvényesen megválasztott pápa, minden utána következő pápa az 1989-ben bekövetkezett haláláig trónbitorló *(usurpator)* ellenpápa volt, így rendelkezéseik (köztük a II. vatikáni zsinat összehívása és annak döntvényei) érvénytelenek.

3.2. A *benevakantizmus* a ferenci pontifikátus alatti súlyos anomáliák okán és bizonyos érvénytelenségi elméletek mentén bontakozott ki.

Ezen álláspont szerint XVI. Benedeket lemondásra kényszerítették, így lemondása érvénytelen és most is ő a törvényes pápa.

4. Szedeprivacionisták

A *szedeprivacionista* álláspontot Michel-Louis Guérard de Lauriers OP alakította ki és képviselte. Nézetét nyilvánosan az általa szerkesztett *Cahiers de Cassicianum* című periodikában fejtette ki, minek okán tézisét gyakran csak „cassicianumi tétel" néven emlegetik. A tétel a következőképp foglalható össze.

a) A pápát a pápaválasztásra törvényesen jogosult választóknak kell megválasztaniuk. Ha ez megtörténik, akkor *materialiter* (alomszerűen) pápává lesz a jogszerűen a pápai hivatalra kijelölt és megválasztott.

b) Az újonnan megválasztottnak katolikusnak kell lennie, az egyházi rend teljességét kell birtokolnia, valamint ki kell fejeznie a pápai hivatal elfogadását ahhoz, hogy *formaliter* (alakilag) pápa legyen, s így a kulcsok hatalmával és a tévedhetetlenséggel ténylegesen élni tudjon.

Ha a megválasztott a formai követelmények bármelyike tekintetében hiányt szenved (*privatio*), akkor bár *potencialiter* (lehetőség szerint) pápa, de *actualiter* (ténylegesen) nem válik azzá. Mivel a „zsinatosok" – a szedeprivacionisták szerint – eretnekek, vagyis nem-katolikusok, ezért bár törvényesen megválasztattak, mégsem lettek teljességgel pápák. Amint megtérnek eretnekségükből és nyilvánosan katolikus hitvallást tesznek, a pápai hivatal ténylegesen betöltötté válik. Követői alkotják többek között a Jó Tanács Anyja Intézet (IMBC) papjai köré tömörült közösségeket.

5. Szedevakantisták

5.1. A *„papos" szedevakantisták*, vagyis a szűkebb értelemben vett szedevakantisták egyetértenek abban, hogy a pápai szék legkésőbb VI. Pál halála (1978) óta üres (*sedes vacans*), az utána következők (I. János Pál, II. János Pál, XVI. Benedek és Ferenc) ellen-, ál- és nem-pápák minden vonatkozásban. Mindezeken túl, bár nincs teljes összhang közöttük, elmondható, hogy elsöprő többségük VI. Pál, többségük XXIII. János pontifikátusát is részben vagy egészében érvénytelennek tartja. Abban már eltér a véleményük, hogy eleve törvénytelenül vagy érvénytelenül kerültek-e hatalomra, vagy sem. Azok között, akik szerint utóbbiak pápaságuk alatt veszítették el a hivatalukat, eltérés van abban, hogy konkrétan mikor, miért és hogyan. Vannak, akik korábbi pápákat sem ismernek el. Volt (van?) olyan elrugaszkodott vélemény is (Richard Ibranyi), hogy a pápai szék II. Ince trónra lépése (1130) óta üres, s vele egyetemben minden pápa (összesen 102!) ellenpápa, minden bíboros, püspök, ismertebb egyháztanító (Clairvaux-i Szent Bernát, Aquinói Szent Tamás, Bellarmin Szent Róbert, Liguori Szent Alfonz stb.) eretnek. Maga Ibranyi 2012-ben enyhítette véleményét, miszerint „csak" XIII. Leótól fogva beszélhetünk széküresedésről.

Ezen alcsoport „paposságáról" elmondható általában, hogy elismerik az általuk eretnekeknek tartottak érvényes módon végzett hagyományos rítusú püspökszenteléseit, sőt, a püspökszentelés megújított rítusát elfogadók is találhatók köreikben, maga Ibranyi is. „Paposak" annyiban továbbá, hogy ennek megfelelően vannak püspökeik és papjaik, legtöbben vagy a II. vatikáni zsinat előtt szentelt és azután nyíltan vagy rejtetten szedevakantistává vált római katolikus püspökök (Pierre Martin Ngô Đình Thục, Alfredo José Isaac Cecilio Francesco Méndez-Gonzalez). Az általuk végzett egyes szentelések érvényességéről nincs konszenzus a szedevakantista táboron belül sem. A másik részük a szedevakantisták szentségi szukcessziójának ókatolikus szentelési vonalából ered, de

ennek érvényessége sem örvend általános elismertségnek.

5.2. A *„papnélküli" szedevakantisták* szerint a péteri kulcsok végleg összetörtek, hasonlóan a jeruzsálemi szentély elhamvadásához. Ezért minden püspökszentelés törvénytelen és halálos bűn szedevakantista püspököktől még szentségeket is fölvenni. Ami megmaradt a nagy hitehagyás korszakában a kegyelemben kevés kiválasztott számára: csupán a teológiai helyek „zsinat előtti" cezúrával,[3] a keresztség szentsége és a tökéletes bánat felindítása. Az elszigetelt követők nem tehetnek mást, mint hogy magánosan imádkoznak a szentolvasót és más ájtatosságokat, a forrásokat tanulmányozva kihámozzák az igaz és tiszta katolikus hitet, és várják a második eljövetelt. Ennek az irányzatnak fő szószólója Gerry Matatics, aki Scott Hahn barátjával párhuzamosan kálvinista lelkészként katolizált és lett konzervatív hitvédelem egyik ismert oszlopa az 1990-es évek elején, majd az FSSPX álláspontjának, utána a szedeprivacionizmusnak, utána a „papos" szedevakantizmusnak követője, mígnem a „papnélküli" szedevakantizmus legismertebb prédikátorává lett.

6. Konklávisták

6.1. *Részleges konklávizmus*. Sohasem volt annyi pápai trónigény a történelemben, mint demokratizált és végletekig mediatizált korunkban. Egyes kisebb – addig szedevakantista – csoportok a bulvársajtó szintjét megütve szinte minden évben pápákat „választanak". Ezek közül a legnagyobb a magát Iglesia Católica Apostólica Remanente (A Szent Maradék Katolikus és Apostoli Egyháza) néven nevező argentin csoport. XIV. Leót (2006–2007) harmincnégy vándorló püspök *(episcopi vagantes)* választotta meg. Halálát követően a lemondásáig XIV. Ince követte, majd IX. Sándor, aki napjainkig vezeti a csoportot.

6.2. *Egyetemleges konklávizmus*. Habár néha e felfogásra is konklávizmusként utalnak, abban különbözik a megelőzőtől, hogy ez esetben a világ „maradék püspökei" egy szinódusának kell választania a pápát, az „Egyház kifogástalanságát" követelve. A konklávizmus e formáját „egyöntetű konklávizmusnak" is nevezik, mely a részleges konklávizmust skizmatikusnak és vadnak tekinti.

7. Misztikalisták

Ide sorolhatók például a colliniták és a palmáriaiak, magyar vonatkozásban pedig Mondel József és Dezső László. Nézeteik hozzávetőlegesen a következők.

a) A közelmúlt pápái eretnekek, ezért nem lehetnek valódi pápák.

b) A II. vatikáni zsinat óta pápaként közismert személyek nem lehetnek pápák, mivel olyan dolgokat hagytak jóvá, amit egy pápa nem

[3] Teológiai helyek: a szűkebb értelemben vett teológia *(dogmatica et moralis)* tágabb értelemben vett *tudásalanyának (subiectum scientiæ)* hordozóalanyai, amennyiben hierarchikus dedukció révén belőlük vezethetők le az egyes kifejezett tantételek. Hierarchikusan, amennyiben a) rangsoruk *(lex superior derogat legi inferiori)*, b) elfogadottságuk *(opinio communis derogat opinio individualis)* és c) időrendiségük *(lex posterior derogat legi priori)* általában – nem minden egyes esetben – megszabja a dedukció kereteit. A *locus (toposz)* nem csupán „(forrás)hely", hanem „(tekintélyi) érv" jelentéssel is bír ez esetben. Melchior Cano OP *De locis theologicis* (A hittudományi helyekről) című posztumusz kiadott munkájának (Salamanca, 1562) XII. könyvében tíz „helyet" sorol fel, az alábbi sorrendben. Sajátosan teológiai helyek *(loci proprii)*: 1) a Szentírás kánoni könyvei; 2) Krisztus és apostolai le nem írt hagyománya; 3) az összegyház tanúsága; 4) az egyetemes zsinatok; 5) a szent Római Egyház; 6) az egyházatyák; 7) a hittudorok. Nem sajátosan teológiai helyek *(loci alieni)*: 8) a természetes ész fénye; 9) a bölcselet igazságai; 10) az emberi történelem tanúsága.

tehet meg, pontosabban a pápai tévedhetetlenség megsértése nélkül nem tehet meg.

c) A püspökszentelés megújított, VI. Pál által jóváhagyott rítusa érvénytelen, így az ebben szenteltek (XVI. Benedek és Ferenc) nem valódi püspökök, tehát valódi pápák sem lehetnek, mivel aki nincs püspökké szentelve, nem lehet Róma püspöke.

II.
KÉT SZILLOGIZMUS, HÁROM ÉRV

Az irányzatok helyes egybevetéséhez és értékeléséhez, valamint a pápasággal kapcsolatos előbbi kérdések megválaszolásához szükséges lenne egy összegző egyháztani bevezetésben tisztázni és ismertetni néhány alapvető igazságot a római katolikus keresztény teológia szerint. Erre a bevezetésre itt nincs módom, csak rövid vizsgálódást folytathatok. Mértékadónak a vizsgálat szempontjából az Aquinói Szent Tamás nevével fémjelzett „tomista" iskola bölcseleti és teológiai alapállását tekintem. Teszem ezt *nem* ennek igaz volta felőli esetleges alanyi meggyőződésemből kifolyólag, hanem és elsődlegesen didaktikai okból. Ezen eljárásomat megerősíti Szent X. Pius pápa,[4] Schütz Antal SchP[5] és Horváth Sándor OP[6] mellett többek között Helmuth von Glasenapp valláskutató[7] is.

[4] *„Ami tehát először is a tanulmányokat illeti, akarjuk és meghagyjuk, hogy a* skolasztikus bölcselet *tétessék a szent tanulmányok alapjává. Természetesen, »ha valami nagyon kényes vagy csak mellesleg érintett dolog fordul elő a skolasztikus tudósoknál, vagy ami nem egyezik a későbbi korok kutatásaival, vagy végre még nem is valószínű, azt legkevésbé sem szándékunk követésre ajánlani a mi korunknak«. (XIII. Leó pápa* Æterni Patris *kezdetű enciklikája. [1879. augusztus 4.] 31. pont.) A fő dolog az, hogy a skolasztikus bölcseletet követendőnek írjuk elő s értjük, különösen azt, amelyet Aquinói Szent Tamás tanított: amit erre nézve elődünk szentesített, azt mind érvényben tartjuk, és amennyiben szükséges, megújítjuk és megerősítjük s kötelező megtartását az egyetemeknek elrendeljük. A püspököknek kötelessége lesz, ha valahol ezek a szemináriumokban elhanyagoltattak, sürgetni és követelni, hogy a jövőben figyelembe vétessenek. Ugyanezeket írjuk elő a szerzetesrendek igazgatóinak. A tanárokat pedig intjük, hogy jól jegyezzék meg ezt: Aquinói Szent Tamástól eltérni, kivált metafizikai kérdésekben, mindig nagy kárral jár."* Szent X. Pius pápa *Pascendi Dominici gregis* kezdetű enciklikája. (1907. szeptember 8.) 45. pont.

[5] *„Évezredes teologiai múlt arról tesz bizonyságot, hogy a hívő tudás hatékony szolgálatára egyedül alkalmas bölcselet a megtisztított és mintegy megkeresztelt sokrates-i bölcselet, mely platoni és aristotelesi elemek szerves szintézise, úgy amint a középkori nagy gondolkodók hatalmas szellemi munkája lerakta alapjait és megépítette vázát.* [Vö. XIII. Leo: *Æterni Patris,* 1879; *Providentissimus Deus,* 1893; X. Pius: *Pascendi,* 1907; XV. Benedek: *Non multo post,* 1914; CIC (1917) 1366 § 2.] *(…) Mind a három iskola* [ti. a tomista, a scotista és a molinista – megj. tőlem] *szabad; és bár az Egyház előszeretete a tomizmusé, a másik két iskola is teljesen katolikus és nagy szolgálatot tett és tesz a hívő tudásnak és a hitnek."* In Schütz Antal SchP: *Dogmatika. A katolikus hitigazságok rendszere.* 2., bőv. kiad. Budapest, 1937, SZIT, 242–243. o.

[6] *„S ha már az Egyház annyira dicséri a thomismust, bizonyára azért teszi, mert a* philosophia perennis *benne csillan fel leginkább. Így talán nem lehetetlen, hogy egy-egy szerény theológiai következtetéséről kiderül, hogy azonos a hit kincsének valamelyik tételével. Hogy pedig ez a tekintély még nagyobb legyen s az Egyház esetleges elismerése még nagyobb kiterjedésű lehessen, nem kell más, mint annak a bizonyítása, hogy a thomista észjárás azonos az emberi észjárással. Logikailag megdönthetetlen egységet képez a* Summa *már most is. Hogy tartalmilag is nagyszerű összegzést és világnézetet képvisel, azt keletkezésének első pillanatától fogva kevesen látták be. De talán eljön ennek az általános elismerése is."* Horváth Sándor OP: Ismereteink egyneműsége és a hittételek. Felolvasta a Szent István Akadémiában 1924. nov. 7. *A Szent István Akadémia hittudomány-bölcseleti osztályának felolvasásai.* I. kötet 6. szám. Budapest, 1925, Stephaneum Nyomda és Könyvkiadó R. T., 75. o.

[7] *„(…) fejtegetéseink során mindig olyan tanrendszert vettünk alapul, amely tartalmilag körülbelül Sankara és Rámanudzsa, Buddhagósza és Vaszubandhu rendszerének felel meg. Mint ilyen, csak az a római katolikus tanítás jöhet számításba, amely számára Aquinói Szent Tamás művei is mértékadók. Ez az eljárás annál inkább is kívánatos, mivel a római katolicizmus a kereszténység legjobban elterjedt formája, és dogmatikája oly szilárd alakot öltött, hogy valamennyi hívő számára kötelező."* Helmuth von Glasenapp: *Az öt világvallás.* 5. kiad. Budapest, 1993, Gondolat–Tálentum, 290. o.

Értekezésemet egészében és minden részével együtt alávetem az egyházi tanítóhivatal ítéletének, Meister Eckhart lelkületével, miszerint *„tévedni tévedhetek, mert az az értelem dolga, de eretnek nem lehetek, mert az az akaraté."*

Mi az oka a válságnak, és mit vonhatunk le belőle?

A „konzervatívok" válaszának lényege

Nem maga a Zsinat, hanem a zsinati tanítások (például: ökumenizmus, vallásszabadság) téves értelmezése, vagy a reformirányok téves gyakorlati alkalmazása (például: új miserend) az oka. Miért?

Főtétel (hibás)
Bármi, ami egy törvényes (valódi) pápától jön, vagy amit jóváhagy, „jó", mivel „a pápa tévedhetetlen". Amiben pedig nem tévedhetetlen, abban feltétel nélkül követni kell.

Altétel
A II. vatikáni zsinat doktrínáját és diszciplínáját jóváhagyta egy törvényes (valódi) pápa.

Konklúzió
A II. vatikáni zsinat doktrinális és pasztorális döntvényei önmagukban „helyesek és jók". Azok eseti értelmezése és alkalmazása rossz.

A „szedevakantisták" válaszának lényege

A Zsinat önmagában téves, ezért az azt jóváhagyó pápa törvénytelen (hamis) pápa. Miért?

Főtétel (hibás)
Bármi, ami egy törvényes (valódi) pápától jön, vagy amit jóváhagy, „jó", mivel „a pápa tévedhetetlen". Amiben pedig nem tévedhetetlen, abban feltétel nélkül követni kell.

Altétel
A II. vatikáni zsinat egyes doktrínái és diszciplínái tévesek és/vagy károsak.

Konklúzió
A II. vatikáni zsinat doktrinális és pasztorális döntvényei nem jöhetnek egy törvényes (valódi) pápától. Vagy azért, mert egy eleve eretneket választottak pápává, ami így érvénytelen, vagy azért, mert pápasága közben vált eretnekké, s így automatikusan hivatalvesztett lett.

Láthatjuk: egy hamis főtételből és egy helyes altételből vezet le mindkét oldal hamis konklúziót. Ez az első érvünk.

A „konzervatívok" inkonzekvenciája

A „konzervatív" oldal inkonzekvenciája – ha nem dugja homokba a fejét –, hogy a zsinat utáni tanbeli, fegyelmi és liturgikus rend az egészséges hitérzék szerint súlyosan ellentmond több ponton a római katolikus hitnek, vagy arra nézve súlyosan káros. Viszont mivel egyházias érzete – helyesen – nem engedi el a látható és folytatólagos struktúrát, elsődlegesen a pápaságot, ezért nem veti el a tévedéseket. Ha nem veti el, akkor nem tekintheti a római katolikus hittel ellentmondónak, vagy arra nézve súlyosan károsnak azokat, hisz a katolikus lelkiismeretileg köteles a hitre nézve akárcsak káros dolgokat elvetni. Ha nem veti el, akkor nem tekintik károsnak, így pedig nincs igazi oka arra, hogy ne az új katekizmust tanítsa, ne az új fegyelmi rend szerint éljen, vagy akárcsak ne az új liturgiát végezze, ha a „folyamatosság olvasatában" is. A régi rítus ugyanis a régi tanítást és fegyelmi rendet zengi, és kárhoztatja az újat.

„(…) a köznapi tudat szintjén belátható egyre intenzívebb törésnek és az ebből fakadó válságnak vagyunk tanúi a katolicizmuson belül."

Hadd idézzek James McLucas 1998-as cikkének (A papi hivatás elférfiatlanítása) felvezetőjéből, mely Kovács Ervin Gellért OPræm áldozatos munkájának köszönhetően magyarul is olvasható:

> „Azok a katolikusok, akik a hagyományt jogos örökségüknek tekintik, gyakran töprengenek az ősi szertartás iránti ellenszenv okain. Ugyanakkor a tradicionális szentmise leghangosabb ellenségei soha sem vonakodtak világosan megokolni reakciójukat. Egyértelművé tették, hogy itt a tét nem más, mint a II. vatikáni zsinat utáni korszak liturgikus és egyházi forradalma. A legjobban az egykori Giovanni Benelli bíboros fogalmazott. Amikor azt kérdezték tőle, visszatér-e valaha a hagyományos szentmise (ez jóval azelőtt volt, hogy II. János Pál pápa kibocsátotta volna az 1984-es *indultum*ot), ellentmondást nem tűrő hangon nemmel válaszolt. Az ok: *a hagyományos mise eltérő egyháztant képvisel attól, amit a II. vatikáni zsinat fogalmazott meg.*
>
> A dolog lényege itt van. A katolikusok egyre növekvő száma jut arra a következtetésre, hogy az Egyház egy válság közepén van, amely csak súlyosbodhat, ha Róma nem hajlandó beismerni annak lehetőségét, hogy az elmúlt harminc év során következetesen megsértették a katolikus hagyományt uraló normát: *a hiteles reform csakis a szerves fejlődésben gyökerezhet*. Számos témában egyre inkább megkérdőjeleződik, hogy ezt az egyháztani alapelvet tiszteletben tartották-e, vagy sem. (Példa erre Ratzinger bíboros nemrég tett megjegyzése, miszerint az új mise *„rendkívül komoly kárt okozott"*.) Ha egy másfél ezer éves rítust el kellett tüntetni a II. vatikáni zsinat egyháztanának kedvéért, ez máris elégséges *prima facie* bizonyítékot jelent annak a kérdésnek eldöntéséhez, vajon hiteles fejlődésről beszélhetünk-e, vagy sem."[8]

Ebben az idézetben lakozik második érvem. Vagyis hiába vulgárpszichologizálunk azon, hogy miért ellenségesek vagy megvetők, vagy egyszerűen ignorálók a régi rítussal szemben az újban kondicionált főpapok. „Azért, mert nem ismerik…" „Azért, mert a szélsőséges tradicionalisták – a vadmacskák – lejáratják a dolgot… El kell határolódni tőlük stréber talpnyalással, mert mi »engedelmesek« vagyunk…" Ezek maximum járulékos dolgok lehetnek, viszont akik eme vágyvezérelt gondolkozás rabjai, azok a legtöbb apologetikus energiájukat abba fektetik, hogy a „radikálisoktól" mint leprásoktól (akik hősies ellenállása nélkül az állatkerti ketrecükben még ők maguk sem mozoghatnának fogatlan oroszlánként) beszélnek, s az Egyház jelenlegi válságának lényegéről nyilvánosan szót sem ejtenek. Nem veszik észre, hogy egy karanténba zárt eszközként végül ők is a szalámitaktika áldozatai lesznek… (Azért engedik csak őket, politikából, mert azt remélik, hogy így felszámolják a

„Példa nélküli, hogy egy egyetemes zsinat után ilyen mértékben viszonyítási ponttá lett volna egy adott zsinat és annak előterjesztései, ráadásul szemben az Anyaszentegyház köztudatával és hagyományaival. Munkahipotézis jelleggel ezért bevezetem a »zsinatizmus« kifejezést, mint sajátos katolikus vallásszociológiai jelenséget."

[8] James McLucas: A papi hivatás elférfiatlanítása. *Magyar Hüperión* (Budapest) 5. évf. 1. sz. (2017. tavasz) 55. o.

tradicionalizmust, amely nem csupán liturgikus kérdés.)

Nyilván érthető és becsülendő az a jóhiszemű törekvésük, hogy következetesen egyháziasak akarnak lenni, de ennek oltárán feláldozzák a hitbeli következetességet. Ők a tradicionalizmus nesztoriánusai.

A „szedevakantisták" inkonzekvenciája

A „szedevakantista" oldal inkonzekvenciája az – ha nem dugja homokba a fejét –, hogy a zsinat utáni egyházi struktúrát nem tekinti az Egyháznak, mivel annak tanbeli, fegyelmi és liturgikus rendje az egészséges hitérzék szerint súlyosan ellentmond több ponton a római katolikus hitnek, vagy arra nézve súlyosan káros.

Ezzel az állásponttal az a súlyos probléma, hogy az egyébként konzekvens és becsülendő tanbeli tisztaság oltárán feláldozzák az egyházi fogyatkozhatatlanság lényeges pontját, a péteri hivatalt. Annak betöltésére nem is gondolnak, vagy önellentmondó módot állítanak fel. Ez azért súlyos, mert az apostoli Szentszék nélkül nincsen kulcsok hatalma, ha az nincs, ha sehol sem lehető fel, vagy nem állítható helyre, akkor a „pokol kapui" erőt vettek az Egyházon, és akkor a názáreti Mester nem a Krisztus.

Ha nincsenek péteri kulcsok, senkinek sincs fegyelmi hatalma, nincs biztos tévedhetetlenség, biztos láthatóság és biztos szentségfegyelem a gyónások érvényessége tekintetében. A *nászi* nélküli rabbinikus judaizmusba csöppenünk, egy megsemmisült, rommá szétesett, kiégett egyházba, ami lényegi dolgot veszített el. Az idők végéig talmudparafrazálhatunk azon, vajon lehet-e a papnak dohányoznia a szentmise közben, vagy sem, de mivel nincsen biztos tekintély, nem tudhatjuk biztosan az igazságot.

Álláspontjuk során több lényeges dolgot nem vesznek figyelembe:

1) a törvényes elöljáró hozhat igazságtalan törvényeket;

2) ezzel nem szűnik meg automatikusan elöljárónak lenni;

3) az embernek, ha felismeri ezt, jogos, sőt, köteles ellenállnia az ilyen döntvényeknek.

A) A NOM (új miserend) püspökszentelései és papszentelései potencialiter érvényesek.

B) Tanbelileg önmeghasonlás a tévedhetetlenség tekintetében nem történt.

C) Fegyelmileg önellentmondás az automatikus pápai hivatalvesztés a rossz törvények hozatala miatt (hisz ez nem bízható az egyéni vélekedésre, mert akkor protestantizmushoz jutunk).

Viszont mivel egyházias érzetük helyesen nem engedi el a látható és folytatólagos struktúrát, elsődlegesen a pápaságot, ezért ezeket nem vetik el teljesen. Ha nem vetik el teljesen, akkor nem tekinthetik a római katolikus hittel azokat ellentmondónak, vagy arra nézve súlyosan károsnak, hisz a katolikus lelkiismeretileg köteles a hitre nézve akárcsak káros dolgokat elvetni. Ha nem vetik el teljesen, akkor nem tekintik károsnak, így pedig nincs igazi okuk arra, hogy ne az új katekizmust tanítsák, ne az új fegyelmi rend szerint éljenek, vagy akárcsak ne az új liturgiát végezzék, ha a „folyamatosság olvasatában" is. A régi rítus ugyanis a régi tanítást és fegyelmi rendet zengi, és kárhoztatja az újat. A „szedevakantisták" a tradicionalizmus monofizitái.

„Sohasem volt annyi pápai trónigény a történelemben, mint demokratizált és végletekig mediatizált korunkban."

Az egyetlen következetes álláspont mindezekből következőleg a „konzervativizmus" Skyllájának és a „szedevakantizmus" Kharübdiszének egyoldalúságok miatt téves konklúziójú álláspontjai helyett az „elismerés és ellenállás" (recognitio et resistentia) *„khalkedonita" magatartása.* Íme, a harmadik érv.